

LIBRIS

We know
books

De profesie arhitect, **Charles Belfoure** a absolvit Pratt Institute și Columbia University și a predat la Pratt și la Goucher College, în Baltimore, Maryland. A publicat mai multe cărți de istoria arhitecturii, dintre care două au fost premiate de Maryland Historical Trust. A primit fonduri pentru cercetări în domeniul arhitecturii din partea Graham Foundation și a James Marston Fitch Foundation. Specialitatea sa este conservarea monumentelor istorice și are un blog pe care scrie despre acest subiect și despre arhitectură. A colaborat, de asemenea, cu *Baltimore Sun* și *New York Times*. Charles Belfoure a publicat mai multe romane care s-au bucurat de succes: *Arhitectul parizian* (*The Paris Architect*, 2013), *House of Thieves* (2015), *The Fallen Architect* (2018) și *The Fabergé Secret* (2020).

CHARLES BELFOURE

ARHITECTUL PARIZIAN

Traducere din limba engleză
ALEXANDRU MANIU

LITERA
București

The Paris Architect
Charles Belfoure
Copyright © 2013 Charles Belfoure

Carte Pentru Toți este parte
a Grupului Editorial Litera
tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90;
031 425 16 19
e-mail: contact@litera.ro
www.litera.ro

Arhitectul parizian
Charles Belfoure
Copyright © 2017, 2021
Grup Media Litera
pentru prezenta ediție
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Florentina Nica
Copertă: Bogdan Mitea
Tehnoredactare și prepress:
Ofelia Coșman

Descrierea CIP a Bibliotecii
Naționale a României
BELFOURE, CHARLES
Arhitectul parizian / Charles
Belfoure; trad. din lb. engleză:
Alexandru Maniu – București:
Litera, 2021

ISBN 978-606-33-7041-0

L. Maniu, Alexandru (trad.)

821.111

Lucien Bernard coti pe strada Boétie și aproape se ciocni de bărbatul care venea în fugă din direcția opusă. Distanța dintre cei doi fu atât de mică, încât Lucien îi simți parfumul.

În clipa în care își dădu seama că era același parfum pe care îl folosea și el, L'Eau d'Aunay, se auzi o bubuitură puternică. Lucien se întoarse. Doi metri mai încolo, bărbatul zăcea întins pe caldarâm, iar sângele țâșnea din ceafa lui pleșuvă de parcă cineva îi răsucise un robinet în creier. Firicelul purpuriu se scurse iute pe grumaz în jos, peste gulerul alb apretat și în cele din urmă pe sacoul elegant, preschimbând bleumarinul acestuia într-un violet-închis.

Parisul fusese martor la multe crime în cei doi ani de ocupație germană, începând din 1940, dar era pentru prima oară când Lucien vedea un cadavru în carne și oase. Spre surprinderea lui, nu trupul în sine îl fascina, ci culoarea petei de pe costum. La atelierile de pictură din liceu făcuse nenumărate exerciții plictisitoare cu paleta de culori. Iată, dinaintea lui, dovada bizară că din roșu și albastru se obține într-adevăr violet.

LIBRIS | We know books

– Nu mișca!

Un ofițer german cu un Luger albastru metalizat se apropie în fugă de el, urmat de doi soldați înalți, care-și ațintiră numaidecât pistoalele-mitralieră spre Lucien.

– Nici un pas, nemernicule, dacă nu vrei să zaci lângă amicul tău! rosti ofițerul.

Lucien era înlemnit de spaimă, și nu s-ar fi clintit nici dacă ar fi vrut.

Ofițerul se duse să cerceteze cadavrul, apoi se apropie cu pas domol de Lucien, de parcă urma să-i ceară un foc. Bărbatul avea în jur de treizeci de ani, nas acvilin elegant și ochi căprui-închis, deloc arieni, care priveau adânc în ochii de un albastru-cenușiu ai lui Lucien. Lucien se pierdu cu firea. La scurtă vreme după cucerire, francezii redactaseră câteva broșuri privind comportamentul față de nemți. Fii respectuos, păstrează distanța, nu vorbi cu ei și, mai presus de toate, evită contactul vizual. În regnul animal, a te uita direct în ochii cuiva reprezintă o formă de agresiune. Dar Lucien era forțat să încalce această regulă, căci ofițerul îl privea de la o distanță de două palme.

– Nu e amicul meu, rosti Lucien cu glas scăzut.

Fața neamțului se deschise într-un rânjel larg.

– Jidanul nu mai e amicul nimănui, rosti ofițerul, care purta uniformă de maior în Waffen-SS.

Cei doi soldați râseră.

Deși groaza pusese stăpânire pe el, mai să se scape în pantaloni, Lucien știa că trebuia să acționeze iute pentru a nu împărtăși soarta nefericitului care zăcea pe caldarâm. Trase ușor aer în piept, ca să-și adune puterile și gândurile. Unul dintre cele mai stranii aspecte

ale Ocupației era felul politicos și agreabil în care se purtau nemții cu supușii lor francezi. Ba chiar uneori le cedau bătrânilor locul în metrou.

Lucien încercă o tactică similară.

– Glonțul înfipt în scăfârlia domnului vă aparține cumva? întrebă el.

– Da. Un singur foc, rosti maiorul. Dar nu-i mare ispravă. Evreii nu-s foarte atletici. Sunt atât de înceți, încât e o nimica toată să-i nimerești.

Mayorul îl buzunări pe împușcat și scoase un portofel elegant din piele de crocodil, pe care-l vâri în buzunarul lateral al tunicii sale negre-verzui. Apoi zâmbi spre Lucien.

– Îți mulțumesc totuși că-mi apreciezi precizia.

Lucien se simți brusc ușurat: nu-i sunase încă ceasul.

– Pentru puțin, domnule maior.

Ofițerul se ridică în picioare.

– Poți să-ți vezi mai departe de drum, dar îți sugerez să mergi întâi la toaletă, rosti el cu preocupare în glas, ațintind un deget înmănușat spre umărul drept al sacoului cenușiu purtat de Lucien. Mi-e teamă că te-am murdărit. Mizeria s-a împrăștiat pe tot spatele. Apropo, îmi place mult sacoul dumitale. Aș dori să știu numele croitorului.

Lucien își întoarse privirea și zări mici pete de roșu pe umăr. Ofițerul scoase un stilou și un carnețel maroniu.

– Monsieur. Croitorul dumitale?

– Millet. Pe strada Mogador.

Lucien auzise de vestita pedanterie germană. Ofițerul notă numele și adresa, apoi vară carnetelul în buzunarul de la pantaloni.

– Îți mulțumesc. Nimeni nu-și poate măsura măiestria cu croitorii francezi, nici măcar englezii. Dacă stau să mă gândesc, francezii ne depășesc în toate artele. Chiar și noi, germanii, recunoaștem superioritatea netă a culturii galice asupra culturii teutone – în orice domeniu, exceptând arta războiului, firește.

Ofițerul izbucni în râs, iar soldații îi ținură isonul.

Lucien le urmă exemplul și răsă din toată inima. După ce râsetele se potoliră, maiorul îi adresă un salut scurt.

– Nu vă mai rețin, monsieur.

Lucien înclină din cap și o luă din loc. Când se despărță suficient, rosti în șoaptă „nemți imputiți” și își continuă drumul fără grabă. Fuga pe străzile Parisului echivala cu o condamnare la moarte, așa cum aflase pe pielea lui bietul om care zăcea întins pe caldarâm. Crima îl înspăimântase, dar moartea bărbatului nu îl mâhnise, își dădu el seama. *Trăia*, iar asta era tot ce conta. Lipsa de compasiune pentru semenii lui îl îngrijora. Însă nu era de mirare: crescuse într-o familie unde compasiunea lipsise cu desăvârșire.

Tatăl său, un geolog cu studii superioare și oarecare prestigiu, privise viața ca pe o competiție sălbatică, nedeosebindu-se cu nimic de țărani neștiutori de carte. Când nenorocirea îi lovea pe alții, vorba lui era: „Ghinion! Mai bine pe el decât pe mine”. Din câte se pare, răposatul profesor Jean-Baptiste Bernard nu-și dăduse seama niciodată că semenii săi, inclusiv soția și copiii, aveau sentimente. Își revărsase iubirea și afecțiunea

asupra obiectelor inanimate – roci și minerale din Franța și din colonii – și avea pretenția ca și cei doi fii ai săi să fie mistuiți de aceeași pasiune. La o vârstă la care majoritatea copiilor nu știu să citească, Lucien și fratele său mai mare, Mathieu, memoraseră deja denumirile tuturor rocilor sedimentare, vulcanice și metamorfice din cele nouă regiuni geologice ale Franței.

Tatăl lor îi verifica la cină, punându-i să numească rocile așezate pe masă. Orice greșeală era aspru pedepsită: într-o seară, Lucien nu recunoscuse bertrandita, o rocă din familia silicaților, astfel că tatăl lui îl obligase să-și vâre piatra în gură, ca să n-o mai uite vreodată. Gustul amar al bertranditei îi rămăsese bine întipărit în memorie.

Își urăse tatăl, dar acum se întreba dacă nu cumva îi semăna mai mult decât ar fi fost dispus să recunoască.

Lucien își continuă drumul prin arșița amiezii de iulie, înălțându-și privirile la clădirile placate cu calcar (rocă sedimentară din familia carbonaților de calciu), cu minunate temelii rustice, ferestre înalte conturate în piatră și balcoane cu balustrade din fier forjat, susținute pe console de piatră sculptată. Pe alocuri, ușile masive ale blocurilor erau deschise, iar în curțile interioare se jucau copii, amintindu-i de propria copilărie. O pisică albă cu negru îi arunca priviri somnoroase de la fereastra joasă a clădirii.

Lucien adora toate clădirile din Paris, orașul său natal, cel mai frumos oraș din lume. În tinerețe, străbătuse Parisul în lung și-n lat, admirând monumentele, colindând bulevardele întinse, dar și străduțele sau ulițele mizere din cartierele sărăcicioase. Citea

istoria oraşului în zidurile clădirilor. Dacă nemţălăul ăla împuţit ar fi greşit ţinta, duse ar fi fost minunatele clădiri, plimbările pe străzile pavate, precum şi aromele îmbietoare din dreptul brutăriilor.

Puţin mai jos, pe strada Boétie, vânzătorii aşteptau în spatele ferestrelor prăvăliilor – suficient de departe pentru a nu fi zăriţi din stradă, însă destul de aproape să vadă o crimă. Un bărbat corpulent îi făcu semn din pragul Café d'Été. Când ajunse în faţa uşii, bărbatul, care părea să fie proprietarul cafenelei, îi înmână un prosop umed.

– Toaleta e în spate, rosti el.

Lucien îi mulţumi şi înaintă spre fundul localului. Era o cafenea tipic pariziană, îngustă, pardosită cu dale în alb şi negru, cu măsuţe înşirate de-a lungul unui perete vizavi de barul prost aprovizionat. Ocupaţia reuşise o ispravă de neînchipuit în Paris: îl lipsise pe francez de nevoile sale elementare: ţigările şi vinul. Dar cafeneaua era atât de adânc înrădăcinată în existenţa lui, încât Lucien mergea acolo zilnic să fumeze ţigări făcute din ierburi şi să bea o poşircă îndoită cu apă pe post de vin. Muşteriii cafenelei, care asistaseră probabil la cele petrecute, amuţiră şi îşi coborâră privirile în pahare când Lucien trecu pe lângă ei, de parcă fusese contaminat de contactul cu trupele germane. Lucien îşi aminti un episod similar, când cinci militari germani dăduseră buzna într-o cafenea. O tăcere mormântală se lăsase brusc în local, de parcă cineva acţionase butonul de oprire al unui aparat de radio. Soldaţii părăsiseră numaidecât cafeneaua.

În toaleta insalubră, Lucien dezbracă sacoul şi începu să-l cureţe. Câţiva stropi de sânge de mărimea bobului de mazăre erau presăraţi pe spatele costumului, şi unul pe mânecă. Înmuie prosopul în apă rece şi încercă să şteargă sângele evreului, dar petele nu ieşiră de tot. Asta îl scoase din sărite, căci era singurul lui costum de afaceri prezentabil. Lucien, un tânăr chipeş, înalt, cu păr castaniu, cărlionţat şi des, era destul de scrupulos în privinţa ţinutei vestimentare. Soţia lui, Celeste, se pricepea însă la lucruri practice şi urma, probabil, să cureţe temeinic sângele de pe sacou. Se dădu îndărăt şi se uită în oglinda atârnată deasupra chiuvelei, pentru a se asigura că nu avea urme de sânge pe faţă sau în păr, apoi privirea îi căzu subit pe ceas şi îşi dădu seama că mai avea zece minute până la întâlnire. Îmbracă la loc sacoul şi aruncă prosopul mânjit în chiuvetă.

Când ieşi în stradă, ochii îi fugiră spre colţul unde fusese ucis evreul. Nemţii dispăruseră cu tot cu cadavru, lăsând în urma lor o baltă de sânge. Erau incredibil de eficienţi. Francezii s-ar fi strâns în jurul cadavrului, sporovăind şi pufăind ţigări. Leşul ar fi înţepenit până să-l ridice careva din stradă. Lucien începu să alerge, dar se stăpâni iute şi-şi continuă deplasarea în pas vioi. Nu suporta să întârzie, dar nici n-avea de gând să se aleagă cu vreun glonţ în ceafă din cauza obsesiei sale pentru punctualitate. Monsieur Manet avea să înţeleagă. Totuşi, se întrevedea o oportunitate de lucru, şi nu voia să facă impresie proastă.

Lucien învăţase încă de tânăr că arhitectura era un amestec de artă şi afaceri, şi că oportunitatea oferită de

un client nou nu trebuia privită ca o chestiune izolată, ci ca începutul unei colaborări îndelungate. Iar aceasta se anunța foarte promițătoare. Omul cu care-și dăduse întâlnire, Auguste Manet, era proprietarul unei uzine, care până la izbucnirea războiului fabricase motoare pentru Citroën și pentru alți producători de automobile. Înainte de a se întâlni cu cineva pentru prima oară, Lucien se interesa mereu de situația financiară a clientului, iar monsieur Manet se scălda în bani. Bani cu vechime, provenind dintr-o familie distinsă, cu origini străvechi. Manet își încercase norocul în industrie, o ocupație disprețuită de aristocrați. În accepțiunea lor, banii proveniți din afaceri erau murdari, nedemni de statutul lor. Dar Manet se specializase în producția de motoare și sporise averea familiei de o sută de ori, profitând de pe urma isteriei automobiliste.

Manet se afla într-o situație excelentă pentru a furniza servicii nemților pe perioada Ocupației. Exodul începuse înainte chiar de invazia din mai 1940, când milioane de oameni se refugiaseră în sudul țării, căutând să scape de primejdie. Mulți industriași încercaseră, fără sorti de izbândă, să-și mute întreaga producție industrială în sud, cu tot cu muncitori. Dar Manet își păstrase cumpătul și rămăsese pe loc în mijlocul acestei isterii, astfel că fabricile sale erau neatinse.

În mod normal, economia țării învinse era pusă pe butuci, dar Germania continua războiul. Drept urmare, avea nevoie de arme în luptele purtate cu rușii pe Frontul de Est, iar întreprinderile franceze corespunzătoare primeau contracte pentru fabricarea de armament. Inițial, afaceriștii francezi văzuseră în

cooperarea cu forțele de ocupație un act de trădare, dar puși în fața alegerii de a da întreprinderile pe mâna nemților, fără nici o despăgubire, sau de a onora contractele oferite de aceștia, francezii, pragmatici, optaseră pentru a doua variantă. Lucien ar fi pus rămășag că Manet era un om pragmatic și că fabrica armament pentru Luftwaffe sau pentru Wehrmacht. Iar asta însemna noi spații de producție, pe care Lucien putea să le proiecteze.

Înainte de izbucnirea războiului, când urma să întâlnească un client nou, Lucien se îmbăta cu perspectiva succesului, mai ales dacă noul client era bogat. Acum se străduia să-și țină imaginația în frâu și să fie mai pesimist. Speranțele sale fuseseră spulberate de fiecare dată în ultima vreme. În 1938, de pildă, când se apucase de proiectarea unei prăvălii pe strada Tour d'Auvergne, clientul falimentase brusc din cauza unui divorț. Mai era și proprietarul conacului din Orléans, arestat pentru delapidare. Pe perioada războiului, trebuia să se mulțumească cu orice slujbă mărunță.

Lucien aproape că dăduse uitării pățania cu evreul, și avea deja în minte schița unei fabrici adecvate pentru producerea oricărui tip de armament. O luă pe bulevardul Marceau și zâmbi, așa cum zâmbea mereu când se gândea la un proiect nou.

Lucien aruncă o privire la ceas și deschise ușa masivă de lemn de pe strada Galilée numărul 28. Era încântat de faptul că sosise la întâlnire cu un minut mai devreme. Cine-ar mai fi fost în stare să traverseze orașul, să se afle la un pas de a fi împușcat de un neamț, să curețe sângele unui mort de pe propriul sacou și să ajungă totuși la timp? Aventura îi întâri convingerea că era mereu indicat să pleci cu un sfert de oră mai devreme la întâlnirile cu clienții. Prețiosul său ceas Cartier, primit în dar de la părinți cu ocazia absolvirii facultății, arăta ora două după-amiaza, ora oficială a Germaniei. Primul decret al cuceritorilor fusese alinirea Franței la ora oficială a Reichului. În Franța era, de fapt, ora unu. După doi ani de ocupație, schimbarea de oră încă îl deranja pe Lucien, chiar mai mult decât svasticile și hidoasele inscripții cu litere gotice, pe care nemții le amplasaseră pe toate monumentele din oraș.

Intră și fu încântat de răcoarea din antreul întunecos. Îi plăceau foarte mult aceste clădiri de apartamente ridicate de baronul Haussmann în anii 1850, când reclădise Parisul modern, după ce demolase orașul

medieval. Admira zidăria și liniile orizontale distincte, evidențiate de împletirea rândurilor de ferestre cu balcoane din fier forjat. Lucien locuia într-o clădire asemănătoare de pe strada Caire.

Din 1931, Lucien renunțase la toate influențele istorice și clasice, devenind un arhitect pur modernist și îmbrățișând estetica Bauhaus, stilul fondat de arhitectul german Walter Gropius, un pionier al designului și arhitecturii moderne (singurul caz în care stilul teuton triumfase în fața celui galic). Privea cu admirație aceste clădiri de apartamente ctitorite de Napoleon al III-lea. Admirația lui crescuse după vizita făcută fratelui său la New York, înainte de război. În comparație cu cele din Paris, blocurile americanilor erau niște cocioabe.

Lucien se îndreptă spre cabina portarului, prima în stânga intrării. Ușa de sticlă se deschise cu un scârțâit, dezvăluind o măsuță acoperită cu o pânză de un galben țipător, cu modele florale, la care stătea o bătrână cu țigara în gură. Lucien își dresе glasul, iar bătrâna rosti fără să se clintească, cu privirea pierdută:

– E în 3B. Liftul nu funcționează.

În timp ce urca treptele ornamentate și unduitoare spre etajul al doilea, inima începu să-i bată cu putere, nu doar din pricina condiției fizice precare, ci și a neliniștii. Oare Manet avea o propunere serioasă sau venise de pomană? Și dacă era într-adevăr vorba de un proiect, urma să aibă ocazia să-și arate talentul?

Lucien știa că e talentat, fapt confirmat și de câțiva arhitecți de renume pentru care lucrase în Paris după absolvire. Cu niște ani de experiență în spate și încrezător în sine, Lucien pornise pe cont propriu. Era